

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Praesertim Augustini, Et Thomae Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Sacramentis In Genere Et Specie - Libros Octo Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput 24. Augustinum totum esse suum, Berengarius & Calvinus in vanum
gloriantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73212](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73212)

verè continet. Quomodo etiam columba, quæ super Christum baptizatum descendit, signum fuit Spiritûs sancti realiter præsentis; linguæ igneæ, signum ejusdem super Apostolos realiter illapsi die Pentecostis; pulsus celer & elevatus, sicut & faciei ardor, signum febris præsentis; Christus ipse, post resurrectionem suam discipulis apprensus, cunctibus in Emmaüs, fingensque se longius ire (secundum Augustinum) figuravit scriptum post paucos dies realiter ascensurum in cælum, iter à communi hominum via longius remotum. Et idem ipse rursus in Evangelio positus dicitur in signum cui contradicetur. Et apud Isaiam, stare in signum popalorum. Et incretente oblati in hoc mysterio, signum & figura sui ipsius in cruce eructe oblatis, juxta illud: *hoc facite in meam commemorationem*. Denique corpus Christi verè, realiter & substantialiter existens in Eucharistia 1. quatenus ibi sub specie panis, figura, symbolum & signum est sui ipsius sub propria specie. 2. quatenus ibi incretente offertur, signum & symbolum est sui ipsius eructe oblatis in cruce. 3. signum & symbolum est corporis sui mystici, quod est Ecclesia. 4. signum & symbolum est unitatis ejusdem corporis mystici, secundum hanc Ecclesiæ Collectam: *Ecclesie tue, quasumus Domine, unitatis & pacis propitius dona concede, que sub oblati numeribus mystice designantur*. 5. temporalis perceptio ipsius in hoc mysterio, signum est futuræ sempiternæ fruitionis in cælo, prout rursum Ecclesia canit: *Fac nos... divinitatis tue sempiternâ fruitione repleri, quam pretiosi corporis & sanguinis tui temporalis perceptio præfigurat*. Sicque Christus in Eucharistia signum est rememorativum passionis præteritæ; demonstrativum præsentis unitatis Ecclesiæ; prognosticum futuræ gloriæ. In hoc ergo mysterio corpus Christi & veritas, & figura est (inquit Augustinus re-latus can. utrum sub figura de consecr. dist. 2.) *veritas, dum corpus Christi, & sanguis, virtute Spiritûs sancti, in verbo ipsius, ex panis & vini substantia efficitur. Figura verò est id quod exterius sentitur*. Illi modi & sensus omnes Catholici sunt, cumque Catholicæ de hoc mysterio assertionis veritate consistunt. Cùm igitur aliquo ex istis modis, semper ab omnibus Nationibus Christianis intellecti fuerint Patres, qui nobis obiciuntur, perperam à Calvinistis in sensu contrario intelliguntur. Nostra quippe expositio prævallet antiquitate, universalitate, omniumque Nationum consensu. Unde

312 Respondeo 2. Eucharistiam ab Origene vocari corpus Christi typicum, & à Basilio antypum aliquo ex dictis modis.

313 Hieronymus ibi manifestè solum vult, materiam consecrandam in sanguinem, non esse aquam, sed vinum; vinumque proinde consecrandum, non aquam, offerri in typum, seu signum sanguinis. Quod enim panis consecratus, & vinum consecratum verè & realiter sint Christi corpus & sanguis, docet epist. 1. ad Helioid. ubi ait, quod Sacerdotes Christi corpus sacro ore conficiunt. Epist. 85. ad Evagr. ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur. In Psal. 145. *Panem caelestem... accipimus, quia vera Christi caro est*.

314 Ambrosius docet nos bibere similitudinem sanguinis Christi, vel quatenus species vini, sub qua bibitur, est similitudo sanguinis ipsius, vel quatenus sanguis Christi, quatenus in altari offertur & bibitur, similitudo est sanguinis ejusdem quatenus in cruce effusi. Quomodo etiam oblationem altaris vocat figuram corporis & sanguinis Christi in cruce oblatis. Denique etenim dicit, nos Christum habere hic in imagine, in cælo verò in veritate; quatenus hic habemus Christum velatum sub speciebus panis & vini in cælo verò videbimus eum

sicut est: ita ut imaginem non opponat substantiæ, sed claræ notitiæ; nec veritati velatæ, sed revelatæ: veram enim, realem & substantialem Christi in Eucharistia præsentiam aperte doceri ab Ambrosio, constat ex dictis n. 175.

CAPUT XXIV.

Augustinum totum esse suum, Berengarius & Calvinus in vanum gloriantur.

Patebit ex solutione argumentorum, quæ ex 315 Augustino obiciunt. Arguunt itaque 1. ex epist. 23. ad Bonifacium, ubi sic: *Sicut secundum quemdam modum Sacramentum corporis Christi, corpus Christi est; Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est: ita Sacramentum fidei, fides est. Sed Sacramentum fidei, Baptismus utique, non est verè & propriè fides, sed secundum quemdam modum, id est significativè dumtaxat. Ergo similiter.*

Respondeo confrenti hunc Augustini locum, cum aliis n. 178. relatis (ubi Catholicam de Eucharistia veritatem diversis verbis tradit) perspicuum esse, quod Sacramentum corporis & sanguinis Christi cum Sacramento fidei non comparatur absolute & per omnia, sed secundum quemdam modum, in quantum scilicet utrumque est Sacramentum, ad eum signum rei, cujus est Sacramentum. Tamen in eo proximè differant quod Eucharistiæ, non fidei Sacramentum verè, realiter, & substantialiter sit res, cujus est Sacramentum, corpus scilicet & sanguis Christi; licet non modo visibili, palpabili, & divisibili, sicut fuit in cruce, & in humana conversatione; & sic non secundum omnem, sed secundum quemdam modum, invisibiliter utique, impalpabiliter, indivisibiliter. Neque enim Augustinus dicendo secundum quemdam modum, excludit modum verum, realem & substantialem. Cùm epist. 28. dicat quod anima hominis immortalis est secundum quemdam modum. Et epist. 3. *Ut hominem suscipere dignaretur (Verbum) & cum illo uniretur quodammodo*. Non idem tamen negat, animam humanam esse verè, realiter & substantialiter immortalem, nec Verbum homini verè, realiter & substantialiter unitum.

Arguunt 2. ex serm. de Sacramento altaris 316 ad infantes, ubi dicit, Eucharistiam esse corpus Christi, sicut nos sumus corpus Christi. Sed nos non sumus corpus Christi, verè, realiter & substantialiter. Ergo nec Eucharistia sic est corpus Christi.

Respondeo nec ibi ab Augustino fieri comparationem secundum omnem modum, sed secundum aliquem dumtaxat, inter modum quo Eucharistia est corpus Christi, & modum quo nos sumus corpus Christi. Eucharistia namque est corpus Christi naturale; sicut nos sumus corpus Christi mysticum.

Arguunt 3. Augustinus ibidem dicit, quod 317 panis est corpus Christi. Quod intelligi nequit in sensu proprio, sed figurato tantum.

Respondeo ex contextu apparere quod hoc dicat de corpore Christi mystico, cujus unitatem representat panis ex multis granis coalescens. Nisi dicere malis, quod Augustinus in tantum dicit panem esse corpus Christi, in quantum id quod secundum exteriorem speciem est panis, secundum interiorem veritatem est corpus Christi, quod secundum exteriorem illam panis speciem, representat fidelium unitatem. *Sicut enim (inquit) ut sit species visibili panis, multa grana in unum consperguntur; ita & Dominus Christus... mysterium pacis & unitatis nostræ in sua mensa consecravit*.

318 Arguunt 4°. ex tract. 27. in Joan. Quid parat dentes, & ventrem? crede & manducasti.

Respondeo Augustinum ibi non loqui de manducatione corporis Christi, sed de fide in Verbum incarnatum, sicut & de quocumque opere Dei, quo anima spiritualiter alitur in vitam eternam. Cum enim Judæi Christum quaererent propter cibum corporis, non animæ, ut Christus ipse ait Joan. 6. *queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus meis*; Christus eos ibi hortatur, ut ipsum quarant propter cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam eternam, id est non propter cibum corporis, sed animæ: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam*. Quo dicto, Judæis interrogantibus: *quid faciemus ut operemur opera Dei*, quibus anima in vitam aeternam? Respondit Jesus, & dixit eis: *hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*. Hæc sunt verba, pro quorum explicatione Augustinus subiungit: *hoc est manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam eternam* (credere utique in eum, quem misit Pater) *ut quid parat dentes, & ventrem? crede & manducasti... ipsam fidem dixit opus Dei*.

319 Ad Eucharistiam pronde non pertinent verba objecta, quia ibi non loquitur de manducatione Dominici corporis, nec negat ad illud suscipiendum recte parari os & ventrem: cum 1. 2. contra advers. legis & Prophet. c. 9. fateatur ore suscipi, non corde tantum: *Mediatorem Dei & hominum, Christum Jesum, carnem suam nobis manducandam, bibendamque sanguinem dantem, fidei corde, atque ore suscipimus*.

320 Et quamvis loco objecto Augustinus loqueretur de manducatione Dominici corporis, non protinus esset contrarius. Duplex est enim Dominici corporis manducatio, corporalis, quæ corpus Dominicum ore suscipitur quoad se, & mystica, quæ corde suscipitur quoad fructum, & spirituale alimentum animæ. Quod si forte de posteriori loquatur in verbis objectis; non ideo negat priorem, ut numero precedenti vidimus.

321 Arguunt 5°. ex tract. 26. in Joan. *Credere, hoc est manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia invisibiliter renascitur*.

Respondeo inanitatem argumenti perspicuam esse ex proximè dictis. Sic enim Augustinus ibi loquitur de manducatione spirituali & mystica panis vivi, ut non neget corporalem & oralem. Solent enim Patres, sicut Augustinus, Scripturæ sensum allegoricum proferre, sine præjudicio sensus literalis. Unde ibidem allegoricè exponit talem fimbriam vestimenti Christi, de quo Luc. 8. *Quid est tetigit, nisi credidit?* non ideo tamen negat verè, realiter & literaliter tetigisse. Quomodò etiam conc. 1. in Psal. 68. allegoricè exponit solum Christi in cruce; sicut & solum, de qua in historia Samaritanæ: *Fidem quippe ipsius stitabat; & de cruce, cum diceret, sicut, fidem illorum quaerebat*. Nec ideo negat Christum verè, realiter & literaliter stitisse.

322 Arguunt 6°. ex lib. 20. contra Faust. c. 11. ubi Manichæos irridet, dicens: *Ore aperto expectatis quis inserat Christum, tamquam optima seipultura, faucibus vestris*.

Respondeo non irridere Manichæos, quod sentiant Christum in Eucharistia ore suscipi (scipsum enim irrideret, uti n. 319. vidimus); sed quod fabularentur, omnes arbores esse crucem Christi, de qua Christus deponeretur, & in sepulchrum inferretur, cum fructus ex arbore decerpi ore expectentur. Imò usque adeo delirabant, ut ipsis objiceret ibidem: *Vobis per fabulam vestram, in esum omnibus, Christus ligatus apponitur*. Et lib. de fide contra Manich. c. 34. *Dicitis magno errore...*

Christum quotidie nasci, quotidie pati, quotidie mori... in cucurbitis, & in porris, & in portulaca, & in cæteris hujusmodi rebus. Magna ridicula, magna cæcitas, &c.

Arguunt 7°. ex lib. contra Adimant. c. 12. 323 *Non enim Dominus dubitavit dicere, hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui*.

Respondeo 1°. Augustinum illuc disputare contra Manichæos, qui Christo non tribuebant corpus verum, sed phantasticum, nec proinde de vero Christi corpore intelligebant verba Salvatoris, *hoc est corpus meum*, & per signum corporis sui, intelligere Sacramentum corporis sui, quod illius signum est non separatam, sed conjunctam. Siquidem Adimantus (quem ibi refellit) ut probaret contrarietatem veteris Testamenti cum novo, objiciebat Deuteronomio 12. *veritum esse carnem cum sanguine manducare, eò quod sanguis sit anima carnis*. Cui contrarium esse prætendebat Evangelium, dicens, non esse timendos eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quod falsum esset, si sanguis foret anima carnis. Ad quam objectionem duo respondet Augustinus. Primò in Deuteronomio id dictum de anima pecoris. In Evangelio de anima hominis. Secundò sanguinem eatenus in Deuteronomio dici animam carnis, quatenus signum est animæ præsentis; ad eòque præceptum illud Deuteronomii in signo esse positum. Quod declarat à simili: *Non enim Dominus dubitavit dicere, hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui*. Cum enim sanguis signum sit animæ realiter præsentis, non absentis; ad eòque conjunctum, non separatam: cum Dominus dixit, *hoc est corpus meum*, signum dedit corporis sui realiter præsentis, non absentis, &c. quatenus dando corpus suum sub specie panis, dat signum corporis sui præsentis. Species namque panis, determinata per verba illa Christi, signum est corporis verè, realiter & substantialiter præsentis.

Respondeo 2°. probabiliùs ex solis illis Augustini verbis efficaciter non argui. neque pro nobis, neque pro Adversariis. Quia de Eucharistia mysterio Augustinus ibi non agit, nisi obiter, ad ostendendum quòd sanguis possit dici anima carnis, tametsi non sit nisi signum ipsius. Ad quod ostendendum cum duplici utatur exemplo, tum Eucharistia, de quo proximè; tum petra. (de qua 1. Cor. 10. *Petra erat Christus*, significativè utriusque) tam utitur exemplo signi conjuncti (quale est Eucharistia) quam signi separati, cujusmodi est petra illa. Cum verò ait: *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui*, non explicuit de quo signo loqueretur, an conjuncto? an separato? Ex illa ergo Augustini expressione præcisè, nec efficaciter pro nobis argui potest, nec pro Adversariis. Sed pro eruenda circa hoc Augustini mente, ad alia clariora loca recurrendum, ubi hoc mysterium explicat.

Arguunt 8°. Augustinus in Psal. 3. dicit quòd *Christus Judam adhibuit ad convivium, in quo corporis & sanguinis sui figuram Discipulus commendavit, & tradidit*.

Respondeo ex dictis n. 311. patentissimum esse, neque ex isto Augustini testimonio, neque ex aliis ejusmodi, tum ipsius, tum aliorum Patrum expressionibus, contra veram, realem & substantialem Christi in Eucharistia præsentiam argui posse: cum Augustinus sic admittat in hoc mysterio figuram, ut non excludat veritatem & realitatem corporis sanguinisque Christi. Neque certè scopus seu intentio ipsius eo loco id postulat, sed solum quòd eo in convivio Christus dederit signum unitatis & pacis. Ad quam ibi hortatur exemplo Christi, qui cum ipsemet Juda tradiditorem pacem perpe-

tud servare voluit. Quod probat tum ex osculo, quod ab ipso benigne suscepit, tum ex eo quod ipsum admiserit ad convivium, in quo pacis & unitatis signum tradidit. Convivium quippe Eucharisticum, & Sacramentum est corporis sanguinisque Christi, verè, realiter & substantialiter presentis, & signum sensibile unitatis & pacis. Idèò verò Augustinus ibi potius dicit, Christum pro signo unitatis dedisse figuram corporis sui, quam corpus suum: quia corpus Christi, secundum se præcisè, non est sensibile signum istius unitatis, sed secundum species panis & vini, quæ in tantum sunt figura corporis & sanguinis Christi, in quantum sunt signum sensibile ipsius.

326 Arguunt 9°. ex concione in Pf. 98. *Non hoc corpus, quod videtis, manducatur estis, & bibitur illam sanguinem, quem sursuri sunt, qui me crucifixerunt. Sacramentum aliquid commendavi vobis, spiritualiter intellectum vivificabit vos.*

Respondeo Augustinum non negare quod manducatur essent idem corpus quoad substantiam, sed quoad existendi modum: neque enim illud manducatur erat in statu mortali, passibili, visibili, & divisibili; in quo fuit quando visus fuit, & crucifixus; sed in statu immortalis, impassibili, invisibili, & indivisibili. Verba itaque ista: *Non hoc corpus, quod videtis, manducatur estis*, Lanfrancus optimè explicat dicens: *ipsum quidem, & non ipsum: ipsum invisibiliter, & non visibiliter.* Ipsum indivisibiliter, & non ipsum extensè, & divisibiliter: ipsum in statu immortalitatis, & impassibilitatis, & non ipsum in statu mortalitatis, & passibilitatis. Unde Augustinus subdit: *Esti necesse est illud visibiliter celebrari, necesse est invisibiliter intelligi.* Neque enim Christi corpus in hoc Sacramento existit modo naturali, sed sacramentali. Propter quod dixit: *Sacramentum aliquid commendavi vobis.* Addendo verò, *spiritualiter intellectum vivificabit vos*, veram substantiam Dominicæ carnis non excludit, sed carnalem intellectum illius, qualis erat Capharnaitarum, qui putabant quod Dominus præcisus erat particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, ut ibidem Augustinus observat. Simili sensu ibidem dicit, quod Anna, mater Samuelis, *non carnaliter Samuellem habere volueris*, non excludendo substantiam carnis, sed finem carnalem: quia ipsum habere voluit, ut Deo, non carni serviret. Quòdque substantiam carnis Christi Augustinus non excludit ab hoc Sacramento, perspicue declarat, eodem loco dicendo: *De carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem (quam utique de carne Mariæ accepit, & in qua hic ambulavit) nobis manducandam ad salutem dedit.* Ipsam (inquam) in seipsa, non in figura, non in virtute vel effectu, sed ipsam carnem Verbo unitam, ideòque adorandam, prout apertè significant verba sequentia: *Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit.*

327 Arguunt 10°. ex lib. 3. de doctr. Christ. c. 16. ubi postquam dixit: *Si præceptura, Scripturæ, locutio flagitium aut facinus videtur jubere... figurata est: exemplificat in hisce verbis Christi Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: quia factus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo præcipiens Passioni Dominicæ commendandum, & suaveriter, atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit.*

Respondeo verba Christi Joan. 6. non videri flagitium aut facinus jubere, nisi intellecta de carne Christi eo modo manducanda, quo à Capharnaitis putabatur, modo utique carnali, ferino & eructo, ipsam in partes scilicet masticando. Sic

proinde intelligendo, verissimè ab Augustino dici, quod figurata sit locutio, præcipiens communicare passionibus Christi. Sed quia nulla est apparentia flagitii vel facinoris, Christi carnem manducare, realiter quidem, & substantialiter, sed modo spiritali, indivisibili & incremto: hoc modo intellectam Christi locutionem Augustinus non vult esse figuratam, sed priori modo duntaxat.

328 Ecce quam inania sunt argumenta Berengarianorum & Calvinistarum ex Augustino, ut ostensum est ex ipsomet Augustino. Et profectò cum tota hæc Ecclēsia, omnesque Societates & Nationes Christianæ ipsum intellexerint in sensu à nobis allato; nimium petulantis ingenii est, illi sensui, ab omnibus recepto, ipsaque antiquitate & universalitate consecrato, Augustinianoque textui & scopo conformi, cum pauculis contradicere, conquisitisque obsecratoribus Augustini testimoniis, clariore textu ejusdem per ea obcurare; cum econtra ad obscuriores locutiones illustrandas (ut ipse ait l. 2. de doctr. Christ. c. 9.) de manifestioribus sumantur exempla, & quadam certarum sententiarum testimonia dubitationem de incertis auferant. Itaque sensus uno loco obcurus, per clariora alia loca est illustrandus. Quemadmodum enim hæreticorum est ex dubiis & obscuris quæ certa & manifesta sunt male interpretari; ita solis est prudentiæ & pietatis Catholice, ex indubitatis atque evidentibus, & firmare ambigua, & latentia declarare, inquit Facundus Hermian. l. 9. c. 5.

CAPUT XXV.

Hæreticorum à ratione argumenta digna non sunt Philosopho, multo minus Theologo Christiano.

329 **C**um adversus divinam omnipotentiam pugnent, ne refutatione quidem digna sunt. Quomodo (inquunt) corpus Christi, cum omnibus partibus suis, in cælo occupans sexpedale ut minus spatium, in Eucharistia redigi potest ad punctum? Quomodo accidentia panis & vini existere possunt sine subiecto? Quomodo idem Christi corpus existere potest extensum in cælo, inextensum in Sacramento? Quomodo torum & integrum in omnibus panibus consecratis, atque in infinitis propè locis? Quomodo corpus Salvatoris omnes aequaliter sumunt, sive qui comedunt magnum, sive qui comedunt parvum panem consecratum? Quomodo nutriuntur corpora nostra accepto Sacramento? Non enim nutriuntur ex substantia panis, quæ secundum nos per consecrationem esse desit. Neque ex substantia corporis Christi, utpote quæ in substantiam corporis nostri minime convertitur. Multo minus ex accidentibus solis panis & vini. Quomodo ex pane consecrato nascuntur vermes specie panis corrupta? Quomodo acetum, & spiritus vini provenit ex calice consecrato? Quomodo Deus purissimus non polluitur, dum à sordidissimis peccatoribus sumitur?

330 Ecce qualibus argumentis omnipotentia divina humana contradicit infirmitas, quam possidet vana! inquit Augustinus l. 22. Civ. Dei c. 11. Hæc utique objiciunt, qui ab Ecclēsia unitate divisi, dum fieri nolunt discipuli veritatis, magistri sunt erroris, ait S. Fulbertus episc. 1. At si Deum omnipotente credis, & hoc consequitur ut credas, hæc per Omnipotentem fieri posse, nec Deum purissimum magis pollui, dum os & stomachum peccatoris ingreditur, quam solares radios, dum in sordidissimam cloacam illabuntur.

331 Dic, quisque hæc objicis, an ea quæ dixisti, infinita Dei potentia ideò non potest, quia finitas intellectus tuus, quomodo ab Omnipotente fieri